

УДК 658.12. 656.2

Прохорова В. В., Антипцева О.Ю

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РОЗВИТКОМ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ : МОТИВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНА КОМПОНЕНТА

У статті визначено, що стратегічний аспект мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств у мовах економіки знань, базується на проведенні системного аналізу його організаційно-управлінських та мотиваційно-орієнтованих ресурсів і його діяльності за довгостроковий період та плануванні системи заходів у фінансовому аспекті. Доведено, що це у прогнозованому періоді гарантуватиме стабільність роботи підприємства та перспективу його фінансового розвитку.

Ключові слова: управління, фінансовий розвиток підприємства, основи, принципи, цілі, діагностика, мотиваційні фактори, мотиваційно-орієнтована компонента.

В статье определено, что стратегический аспект мотивационно-ориентированного управления финансовым развитием машиностроительных предприятий в рамках экономики знаний, базируется на проведении системного анализа его организационно-управленческих и мотивационно-ориентированных ресурсов и его деятельности за долгосрочный период и планировании системы мер в финансовом аспекте. Доказано, что это в прогнозируемом периоде будет гарантировать стабильность работы предприятия и перспективу его финансового развития.

Ключевые слова: управление, финансовое развитие предприятия, основы, принципы, цели, диагностика, мотивационные факторы, мотивационно-ориентированная компонента.

Постановка проблеми. В умовах стрімкого впровадження теоретичних положень парадигми економіки знань в практичну діяльність вітчизняних машинобудівних підприємств найбільш гостро постає проблема трансформаційних змін концептуальних основ управління у напрямку інтеграції до існуючих позицій мотиваційно-орієнтованої компоненти. На сьогоднішній день управлінська діяльність на машинобудівних підприємствах та її ефективність знаходиться в прямій та тісній залежності від мотиваційних процесів. Вони набувають великого значення у зв'язку з тим, що мотивація персоналу - це основний засіб забезпечення найкращого використання ресурсів, мобілізації кадрового персоналу, максимізації інтелектуального потенціалу та забезпеченні фінансового розвитку підприємств. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що бажання і готовність людини виконувати свою роботу являють собою основні фактори успіху функціонування підприємства. Ці фактори приводяться в дію за

допомогою застосування ефективної системи мотивації працівників, так як саме вона обумовлює поведінку працівників на підприємствах, спонукаючи їх до високопродуктивної праці та фінансового результату.

Головна мета системи мотивації - це отримання максимального прибутку від застосування вже наявних інтелектуальних ресурсів як передумови фінансового розвитку. Це здатне допомогти збільшити безпосередньо загальний результат діяльності всіх співробітників і отримати очікуваний фінансовий результат від діяльності машинобудівного підприємства. При переході до економіки знань особливістю управління є зростаюча роль особистості працівника. У зв'язку з цим одночасно змінюється співвідношення стимулу для співробітника і потреби, на які може спиратися система мотивації.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей формування та реалізації концептуальних основ управління на машинобудівних підприємствах в сьогочасних умовах займалися такі вчені, як Гавкалова Н. Л. [1], Прохорова В. В. [2], Чобіток. В.І. [3], Штангрет А. М. [4]. Вивченню специфіки реалізації положень економіки знань на тернах вітчизняних підприємств свої наукові праці присвятили Семіноженко В. П. [5], Тищенко В. Ф. [6] та ін. У центрі уваги дослідників знаходиться вивчення сутності та ключових ознак економіки знань, систематизація показників діагностики та розвитку суб'єктів господарювання мікро- та макрорівня в умовах нової економіки.

Проблема управління підприємством на основі мотивації різнобічно досліджена в роботах І. Ансоффа [7], П. Друкера [8], В. Е. Коломойцева [9], Н. А. Волгіна [10], Б. М. Генкіна [11], Дж. В. Ньюстрома [12], Т. Пітерса [13], Р. Уотермена [13] та інших вчених.

Разом з тим дія сучасних факторів фінансового розвитку з урахуванням специфіки економіки знань вимагає нових підходів до функцій управління, трансформації їх до сучасних вимог інтеграції машинобудівних підприємств до світових вимог на базі ефективної взаємодії усіх ланок організаційної структури підприємств. Зокрема, повинен бути забезпечений взаємозв'язок завдань персоналу по використанню різних ресурсів підприємства відповідно до динамічно мінливих умов зовнішнього середовища, стратегічними завданнями розвитку підприємства, результатами поточної роботи і системи мотивації персоналу.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Однак, високо оцінюючи суттєвий вклад вчених-економістів в розробку зазначеної проблеми, більш детального дослідження вимагають особливості управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань з акцентуацією уваги на реалізації засад мотиваційно-орієнтованої компоненти.

Цілі статті. Мета дослідження полягає в формалізації та обґрунтуванні концептуальних основ управління фінансовим розвитком підприємства на основі практичного використання у процесі управління мотиваційно-орієнтованої компоненти як домінуючої в умовах економіки знань.

Виклад основного матеріалу. Завдання з обґрунтування тенденцій формування та розвитку мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівного підприємства потребує подальшого розгляду та наукових розробок, оскільки підвищення рівня його ефективності – це підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку, максимізація його ринкової вартості, забезпечення прибутковості та стимулювання інтелектуального розвитку персоналу. Серед комплексу проблем управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств особливу роль відіграє проблема вдосконалення управління з позиції активного впровадження мотиваційної компоненти. Завданням цієї області управління є підвищення ефективності виробництва за рахунок всебічного розвитку і розумного застосування творчих сил людини, підвищення рівня його кваліфікації, компетентності, відповідальності, ініціативи, як передумови та базису фінансового розвитку підприємства в умовах економіки знань.

Мотиваційно-орієнтоване управління фінансовим розвитком включає багато складових. Серед них: фінансова складова, виробнича складова, кадрова складова, взаємовідносини в колективі, соціально-психологічні аспекти управління. Ключове ж місце займає визначення способів підвищення продуктивності, шляхів зростання творчої ініціативи, а так само стимулювання і мотивація працівників. У загальному випадку мотивація - поняття, що використовується для пояснення послідовності поведінкових дій, спрямованих на конкретну мету, яка може змінюватися в залежності від різних обставин, ситуацій. У поняття «мотивація» входять моменти активізації, управління та реалізації цілеспрямованої поведінки людини.

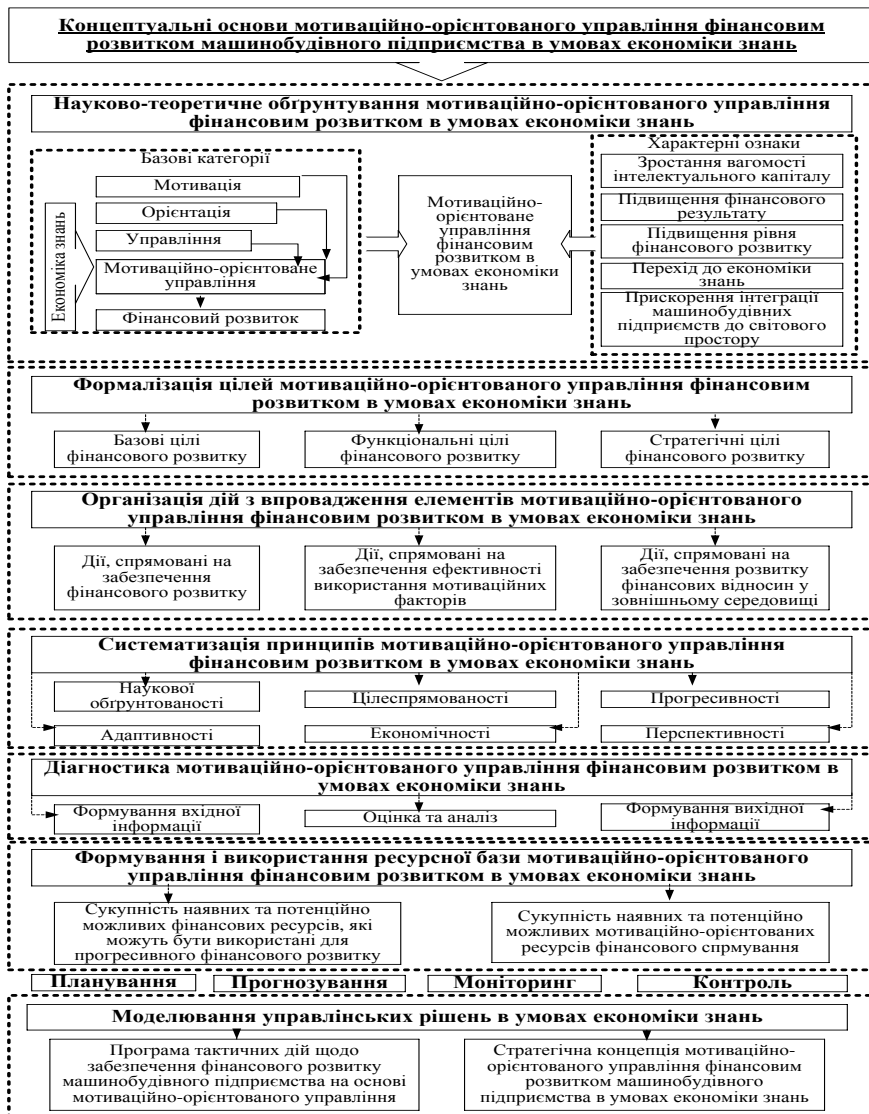
Встановлення органічної взаємодії людини і організації є однією з найважливіших завдань управління на підприємстві, так як воно забезпечує основу подальшого фінансового розвитку. Доречно зауважити, що тенденція використання різноманітних методів мотивації протягом функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств, дала позитивні і негативні результати їх застосування. Але насправді цей процес природний, тому на практиці і в теорії немає досконалої концептуальної моделі мотиваційно-орієнтованого управління, що зумовлено значною розгалуженістю вимог до системи мотиваційних факторів та засобів. Існуючі сьогодні моделі мотивації досить різноманітні по своїй ефективності і спрямованості.

Тому концептуальні основи мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівного підприємства в умовах економіки

знань повинні формуватися з урахуванням особливостей організаційно-управлінського апарату, що включає в себе потреби, інтереси, установки і ціннісні орієнтири, а також існуючу структуру управління, ендогенні та екзогенні фактори, що впливають на організацію, існуючі на підприємстві традиції та історичний досвід роботи з одного боку, а також з фінансові результати діяльності та рівень наявного та потенційно можливого фінансового розвитку – з другого боку.

У зв'язку з цим, автором змодельовані концептуальні основи мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань на основі поєднання відокремлених взаємопов'язаних блоків, які мають науково-методичне підґрунтя, базуються на поєднанні систем інформаційного та ресурсного забезпечення, елементів діагностики, з урахуванням цілей та принципів, що базуються на об'єктивних передумовах та методичних підходах до розробки управлінських рішень та кінцевого результату їх впровадження на стратегічному та тактичному рівні (рис. 1).

Узагальнюючи результати побудови моделі концептуальних основ мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань, виділено серед концептуальних основ такі, які являють собою комплекс принципів, інформації, ресурсів, аналітичних інструментів, моніторингу, планування та прогнозування, моніторингу та контролю, які за своєю сутністю ураховують ключові позиції економіки знань та здатні здійснювати вплив на процес фінансового розвитку за рахунок використання мотиваційних факторів та реалізації мотиваційних заходів. Результуючим етапом впровадження моделі концептуальних основ на тактичному рівні є обґрунтована на теоретичному та емпіричному рівнях цільова програма тактичних дій щодо забезпечення фінансового розвитку машинобудівного підприємства на основі мотиваційно-орієнтованого управління. У свою чергу, результуючим етапом впровадження концептуальних основ мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком є Стратегічна концепція мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівного підприємства в умовах економіки знань. Окремим блоком концептуальних основ мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань є формалізація цілей, що враховує загальні цілі існування та функціонування машинобудівних підприємств, базові цілі фінансового розвитку, функціональні цілі, здатні враховувати окремі інтереси ланок організаційної структури підприємств для максимально ефективної реалізації мотиваційних заходів, а також стратегічні цілі фінансового розвитку.

Рисунок 1. Формування концептуальних основ мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівного підприємства в умовах економіки знань

У науковій літературі сформовані такі чотири основні погляди на цілі сучасних підприємств: 1) зростання доданої вартості; 2) економічне зростання, яке супроводжується підвищенням продуктивності праці при дотриманні вимог соціальної відповідальності бізнесу; 3) створення робочих місць, скорочення безробіття, охорона довкілля; 4) одержання прибутку.

У економічній науковій літературі питання, пов'язані з формуванням цілей підприємства, а також дослідження проблем розвитку підприємства знайшли відображення у працях І. Ансоффа [7], П. Друкера [8] та інших. Однак, ціла низка питань, які стосуються сфери розвитку машинобудівного підприємства, зокрема впровадження мотиваційно-орієнтованої компоненти, потребують подальших досліджень.

У загальному розумінні ціль – сенс існування підприємства. Звичайно він конкретизується в одному з таких варіантів: дії в інтересах однієї із заінтересованих груп (в інтересах клієнтів – добра мета або акціонерів); дії в інтересах більш ніж однієї із заінтересованих груп [9].

У якості концептуальних базових цілей фінансового розвитку доречно розглядати формування цілей загального фінансового розвитку машинобудівного підприємства як встановлення параметрів очікуваного найприйнятнішого стану на фіксований момент часу чи певний динамічний проміжок у процесі його фінансового розвитку з урахуванням впливу внутрішніх факторів впливу, за включенням мотиваційних факторів. Функціональні цілі рекомендовано розглядати у якості очікуваного конкретного стану окремих характеристик функціональних підрозділів машинобудівного підприємства, діяльність яких здатна впливати та видозмінюватись у процесі фінансового розвитку, досягнення яких є бажаним і на досягнення яких спрямований вплив окремих мотиваційних заходів, що реалізуються на кожному функціональному підрозділі.

Стратегічні цілі визначають конкретний кінцевий стан машинобудівного підприємства, який формується під впливом не тільки внутрішніх, але й зовнішніх факторів, встановлюють напрямки перспективного фінансового розвитку підприємства і соціальної сфери, дають змогу сформувати систему пріоритетів, раціонально розподілити обмежені ресурси, сконцентрувати зусилля на реалізації положень концепції економіки знань. Наступним блоком концептуальних основ є організація дій з впровадження елементів мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком підприємства в умовах економіки знань. Серед загального спектру здійснюваних дій на машинобудівних підприємствах з фінансового розвитку слід виділити окрему підсистему дій, спрямованих на забезпечення фінансового розвитку, підсистему дій, спрямованих на втілення мотиваційної компоненти, та синергетичну підсистему, яка за рахунок взаємодії перших

двох підсистем здатна збільшити адаптивність машинобудівного підприємства до вимог зовнішнього середовища та, як наслідок, сприяти розвитку фінансових відносин. Концептуальний блок науково-теоретичного обґрунтування мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств містить у собі ключові елементи теоретичного базису формування та реалізації основних положень мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком (рис. 2).

Рисунок 2. Концептуальний блок науково-теоретичного обґрунтування мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств

Блок діагностики мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівного підприємства включає адаптоване до практичних аспектів діяльності машинобудівних підприємств в певному часовому проміжку методичне забезпечення, яке концентрується на визначенні наявного фінансового стану, перспектив фінансового розвитку а виявленні впливу мотиваційних факторів на його здійснення. Підсистема вихідної інформації має суттєві переваги над існуючими, які зосереджено на покроковому впровадженні теоретико-методичного забезпечення діагностики мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком, яке в подальшому є підґрунтям для формування механізмів та моделювання ефективних управлінських рішень.

Блок формування та використання ресурсної бази базується безпосередньо на результатах діагностичного блоку, оскільки в його основу покладено чітко виявлені ресурсні можливості машинобудівного підприємства з позиції здатності підприємства до фінансового розвитку, а також якості організаційно-управлінських ресурсів, ресурсного забезпечення реалізації мотиваційних заходів для посилення позитивного впливу мотиваційних факторів. Необхідно зауважити, що ресурси на машинобудівному підприємстві вимагають дослідження як на наявному рівні, що визначає фінансовий стан підприємства в певний момент часу, а також в перспективному аспекті, тобто ті ресурси, які знаходяться в резерві чи можуть бути мобілізовані за рахунок якісної реалізації мотиваційних заходів. Прикладом може служити збільшення прибутковості діяльності машинобудівного підприємства як наслідок підвищення мотивації персоналу до власного інтелектуального зростання та фінансового розвитку функціональних підрозділів підприємства, до яких належить певний робітник. В результаті дослідження доведено, що реалізації мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань здійснюється в чітко окреслених фазах (рис. 3). Отже, на основі аналізу структурних елементів концептуальної моделі мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівного підприємства можна зробити висновок, що для ефективного розвитку машинобудівних підприємств необхідно зважено розподіляти сумарні зусилля щодо вивчення та впровадження мотиваційної компоненти управління у взаємозв'язку з класичними методиками забезпечення прогресивного фінансового розвитку на тактичному та стратегічному рівнях. У результаті дослідження, подальшого розвитку набули концептуальні основи мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань, які, на відміну від існуючих, враховують взаємозв'язок системоутворюючих мотиваційних факторів та базуються на поєднанні

концептуальних блоків, спрямованих на створення можливостей прийняття ефективних управлінських рішень на стратегічному та тактичному рівнях на основі систематизації найбільш впливових на досягнення головної мети в умовах економіки знань показників оцінки фінансового розвитку.

Рисунок 3. Систематизація фаз реалізації мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств в умовах економіки знань

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, у результаті науково обґрунтовано виділення характерних особливостей процесу формалізації концептуальних основ мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком в умовах економіки знань, підкреслено спрямованість їх на досягнення кінцевого стратегічного результату. Визначено, що стратегічний аспект мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком машинобудівних підприємств у мовах економіки знань базується на проведенні системного аналізу його організаційно-управлінських та

мотиваційно-орієнтованих ресурсів і його діяльності за довгостроковий період та плануванні системи заходів у фінансовому аспекті, які б у прогнозованому періоді гарантували стабільність роботи підприємства та перспективу його фінансового розвитку. Перспективою подальшого дослідження можна вважати моделювання управлінських рішень на тактичному та стратегічному рівні з урахування реальних результатів практичної діяльності машинобудівних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Гавкалова Н. Л. Економіка знань: формування та пріоритети розвитку / Н. Л. Гавкалова // *Управління розвитком*. – 2008. – № 9. – С. 4-5.
2. Прохорова В. В. Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічний аспект : моногр. / В. В. Прохорова. – Х. : УкрДАЗТ, 2010. – 523 с.
3. Чобиток В. И Оценка уровня конкурентноспособности отечественных машиностроительных предприятий / В. И. Чобиток // *Вісник НТУ «ХПІ»*. – 2010. – № 64 - С. 56-62.
4. Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку держави, регіону, галузі та підприємства: моногр. / В. І. Ляшенко, М. М. Назарук, Я. Я. Пушак, А. М. Штангрет [та ін.] ; за заг. ред. А. М. Штангрета. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2013. – 394 с.
5. Семіноженко В. П. Доктрина економіки знань (проект) [Електронний ресурс]. / В. П. Семіноженко – Режим доступу: www.semynozhenko.net/ufv.
6. Тищенко В. Ф. Економіка знань як актуальна основа сучасного розвитку України та її регіонів: монографія / В. Ф. Тищенко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 272 с.
7. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М : Экономика, 1989. – 519 с.
8. Drucker P. F. The discipline of innovation / P. F. Drucker // *Harvard Business Review*. – 1985. – P. 72–76.
9. Коломойцев В.Е. Універсальний словник економічних термінів: Навч. посібник. / В.Е. Коломойцев. – К.: Молодь, 2000. – 384 с.
10. Волгин Н.А. Современные методы оплаты труда: методика и рекомендации по внедрению / Н.А. Волгин. - М.: Центр юстиции. - 1992. - 150 с.
11. Генкин Б.М. Экономика и социология труда / Б. М. Генкин. - М.: Изд-во группа НОРМА-ИНФРА М., 1998. - 384 с.
12. Ньюстром Дж.В. Организационное поведение / Дж. В. Ньюстром. - СПб.: ЗАО «Издательство «Питер», 2000. - 448 с.
13. Питерс Т. В поисках эффективного управления (опыт лучших компаний) / Т. Питерс, Р. Уотерман. - М.: Прогресс, 1986. - 418 с.

Antyptseva A.U., Prokhorova V. V.

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF FINANCIAL DEVELOPMENT MANUFACTURE OF MACHINERY, MOTIVATIONAL-ORIENTED COMPONENTS

The article outlines the strategic aspect-oriented motivational development of the financial engineering enterprises languages knowledge economy based on systemic analysis of its organizational, managerial and motivational-oriented resources and activities for the longer term and planning of measures in the financial aspect. It has been proved that it is in the forecast period will ensure the stability of the company and its financial prospects of development.

Conceptual bases of motivation-oriented development of the financial engineering enterprises in a knowledge economy, which, unlike existing backbone into account the relationship of motivational factors. They are based on a combination of conceptual units aimed at creating opportunities for making effective management decisions at strategic and tactical levels based on the systematization of the most influential in achieving the main goal in terms of knowledge economy indicators to measure the financial development.

Scientifically based categorization of the characteristics of the process of formalizing the conceptual bases of motivation-oriented management of financial development in a knowledge economy, stressed their focus on achieving strategic end result. Separate block conceptual frameworks motivational-oriented development of the financial engineering enterprises in a knowledge economy is a formalization of goals, taking into account the overall objectives of the existence and operation of engineering companies, basic objectives of financial development, functional goals, able to take into account the interests of the individual parts of the organizational structure of enterprises for the most effective implementation incentive measures and strategic objectives of financial development.

Summarizing the results of model building conceptual frameworks motivational-oriented management of financial development engineering enterprises in a knowledge economy, allocated among the following conceptual frameworks, which are a set of principles, information, resources, analytical tools, monitoring, planning and forecasting, monitoring and control, which in essentially take into account the key principles of the knowledge economy and able to influence the process of financial development through the use of motivational factors and implementation of incentive measures.

The resulting step implementation model conceptual frameworks at the tactical level is justified on theoretical and empirical levels tactical target program of action for the development of financial engineering on the basis of motivational-oriented management. It is proved that the effective development of engineering companies must carefully allocate the total efforts to study and implement motivational component management in conjunction with classical methods of providing financial progressive development of the tactical and strategic levels.

Keywords: management, financial development enterprise, foundation, principles, goals, diagnostics, motivational factors, motivational-oriented component.